

BAKA ISTVÁN

DÖBLING

Ilia Mihálynak

„S nem különben, mint a' kiégő üstököscsillag iszonyú forgásában se határt se utat nem tart, de mint átok a' végtelen üregben maga magát emészti 's napsystemákat rendít meg, úgy bolyong cél 's törvény nélkül a' hazátlan, hiv jobbágyokat csábít el, megelégedett polgárba nyugtalan bizalmatlanságot önt 's végre maga kétségbe esvén nem ritkán önkezivel végzi örömtelen életét.”

(Széchenyi István: Hitel)

„Vannak, akik azt mondják: az ember ebben az életben sohasem tudhatja, vajon halála után elkárhozik-e, vagy sem, én sem tudhatok tehát semmit előre. Ezeknek azonban ezt válaszolom: megnyílt előttem az ég, és az Orion csillagképében ugyanolyan világosan olvashattam, mint a saját lelkiismeretemben, hogy én itt a földön meztelenül, a végső kétségbeesésben, a saját szennyemben fogok elrohadni és tönkremenni, hogy a másvilágon az örök kínra ébredjek, s ezeket a kínokat nem a kicsiny Föld, hanem a csillagok és a világmindenség dimenzióihoz mérten fogom szenvedni egyre növekvő mértékben, amihez képest a saját nyelvem kiharapása valóságos gyönyörnek számítana.

Ó, Isten, miért is születtem én, nyomorúságos féreg, miért is emelkedtem ki a semmiből?”

(A döblingi önvalomásokból)

|

Éjszaka van magamra hagytak végre
az orvosok az ápolók sehol
körülnézhetek Döbling ez vagy Magyarország
vagy a Döbling-Magyarország-Pokol

Csend van tán Isten elharapta nyelvét
csillag sem csikordul tengelyén
hallgass te is aludj Széchenyi István
legnagyobb magyar szerencsétlen gazfi én

Beh jó hogy el van zárva minden ablak
beh jó hogy itt benn minden óra áll
míg így marad nem férközhet be hozzám
a park ösvényein settenkedő halál

Éjszaka van magamra hagytak végre
az orgyilkosok árulók sehol
körülnézhetek Döbling ez vagy Magyarország
vagy a Döbling-Magyarország-Pokol

II

Aludj aludj ne ébredj fel soha
 a hold ezüstlő ingalapja lassan
 lengjen csak a részvételen magasban
 tebenned végre minden óra áll
 nem láthatod hol erdővel sötétlik
 mint ágyékszőrzettel a láthatár
 megnyílt a menny és méhéből kihullott
 s már éhesen bőg a kiseded halál
 nem halod mert számodra nincs halál
 hallgass csak és szorosra zárd a szádat
 különben belső éjed szerzteárad
 és nem lesz többé napja a világnak
 nyugodj meg Döbling anyaméh s te a
 Sátán magzata el ne hagyj soha
 csak ringatózz az alkony vérpíros
 homályában megszületned tilos
 aludj a percek gyertyái kioltva
 Döbling vén embriója és bolondja
 aludj aludj felébredned tilos

III

Mióta ülök e karszékben nem tudom
 Magyarország nincs többé már csak bennem él
 ülök hát mozdulatlanul nehogy elrebbentsem folyóit
 a havasok cukorsüvegét föl ne nyalják
 a hajnalok ülök csak mozdulatlanul
 a függönyök elvonva nem hallhatom a závarzatok
 zörgését ülök csak és ringatózom
 mint egykor rosszul ácsolt tutajon az Al-Dunán
 bolond-sityakom félreccapva hetykén ülök és ülök
 a holdfény hágcsója előtt csak fel kellene állnom
 s megindulhatnék fölfelé elhagyhatnám örökre
 e világot e poklot ám én szólitom
 szolgálaimat még szorosabbra azt a függönyt
 ne lássak semmit ne lássam a semmit
 mi is lehetne még az ablakon túl

Mint a kiégő üstökös mely iszonyú
 forgásában se határt se utat
 nem tart de átokként a végtelen
 űrben maga magát emésztve nap-
 rendszereket rendít meg úgy bolyongnak
 cél s törvény nélkül a hazátlanok
 most én is így bolygok fényt vérző csillag
 és iszonyú csóvám forog forog

Mi is lehetne még az ablakon túl
ne lássak semmit ne lássam a semmit
még szorosabbra azt a függönyt szólítom
szolgáimat a világot a poklot
elhagyhatnám örökre és megindulhatnék fölfelé
a holdfény hágcsóján csak fel kellene állnom
s csak ülök és ülök bolond-sityakom félrecepva hetykén
s ringatózom mint egykor rosszul ácsolt
tutajomon az Al-Dunán s nem hallom a závarzatok
zörgését felnyalják a hajnalok
a havasok cukorsüvegét elrebbentették folyóimat
Magyarország csak bennem él nincs többé nem tudom
mióta ülök e karszékben iszonyú
forgásomban se határt se utat
nem tartva magam magamat emésztve
cél és törvény nélkül bolyongva mint
kiégő csillag Isten eldobott
kesztyűjét csóvámat vonszolva a
végtelen úrben mozdulatlanul
ülök csak ülök karszékemben és
szemem lezárva ajkaim lezárva

IV

Egy hosszú-hosszú kátránnyal befestett
deszkakerítés és előtte a
sikátor ernyedte magatehetetlen
porában futkározó kutya

Sovány gacsos lábak fakóvörös szőr
ernyővázként nyíló-csukódó bordák
Nápolyban láttalak vagy Debrecenben
te loholtál le és föl Magyarország

Mit kutakodtál boldogabb fogakkal
lerágott Európa-csontokat
szaglásztaid félszegen az éjszaka
kátrányával bemázolt Mennysország-falat

De rés sehol de rés akkorka sem
amin egyetlen csillag fénye át-
türemlik szűkölünk csak Európa
küszöbeitől elvert kutyák

Rohangásztál le-föl míg meg nem untad
mindegy Nápolyban-e vagy Debrecenben
aztán elült a fölvert fénytelen por
elkullogtál a szürkületben

V

Döbling Döbling éjfél út az óra
 összeér két villám-mutatója
 Döbling Döbling Döbling dől a zápor
 reszket a föld varangy-iszonyától
 megrázkódik holtjait kihányja
 csontszilánk-eső zuhog a tájra
 Döbling Döbling éjfél út az óra
 összeszikrázik két mutatója
 bokor-csontparipát regulázva
 lovagol az erdők őszi váza
 hadonásznak ördögmancsok ágak
 angyalhaj-viharba markolásznak
 Döbling Döbling Döbling dől a zápor
 reszket a föld varangy-iszonyától
 poklok és a mennyek összezsapnak
 villám recsen és kettéhasadnak
 felhő-angyalingek angyalborda-
 xilofont ver a sátáni horda
 harangszoknyák alá nyúl a dögnép
 kitépi a kongás ágyékszórét
 Döbling Döbling éjfél út az óra
 összeforr két villám-mutatója
 súlyos kriptafedelét a holdnak
 félrehengerítették a holtak
 s mélyéből sivalkodva kitörnek
 az Orion-csillagbeli szörnyek
 előzönlik a levert vidéket
 Haynau- és Bach-pofájú rémek
 Döbling Döbling Döbling dől a zápor
 függöny lebben ablakom kitárul
 s bandái a felbőszült dögöknek
 rozzant karszékem körül pörögnek
 orromat fricskázzák és röhögnek
 s óbégatnak te tetted te tetted
 te aki e népet fölemelted
 tenkezeddel sírba is te lökted
 Döbling Döbling éjfél út az óra
 csótányként bagzik két mutatója
 s míg összetapadnak bűdös kéjben
 seregek rohamoznak az éjben
 ágyú morran és dörög a dobbőr
 jönnek föld alól és fellegekből
 a vetések lángtalppal taposva
 sercegve ég az Isten-borosta

Döbling Döbling Döbling dől a zápor
 csárdás döng a föld-ég reng a tánctól
 röpülnek a párok vígan ropja
 akasztott emberrel a bitófa
 dübörög a csárdás lángban állnak
 villámsújtva a nagycenki hársak
 Döbling Döbling éjfél ut az óra
 elszenesedik két mutatója
 Döbling Döbling Döbling dől a zápor
 megrázkódom varangy-iszonyától
 Döbling Döbling megszökött az Isten
 pisztolyon az ujjam mint kilincsen
 Döbling Döbling Döbling angyalborda-
 xilofont ver a sátáni horda
 Döbling Döbling köröttem pörögnek
 Haynau- és Bach-pofájú szörnyek
 Döbling Döbling Döbling dől a zápor
 dübörög a tánc a deszka lángol
 Döbling Döbling összekapaszkodva
 angyallal az ördög ropja ropja
 Döbling Döbling Döbling körbefognak
 s óbégatnak rémek és a holtak
 te tetted te tetted és röhögnek
 fölemeltek sírba is te lökted
 zápor dől a pokol tüze lángol

LUCSOK S PERNYE MARAD A VILÁGBÓL

VI

Mióta ülök e karszékben nem tudom
 elmúlt az éj és elszállt a vihar
 virrasztásommal Isten mit akar
 azt sem tudom élem vagy álmodom
 és csigaként tapogatózva lassan
 mászik már elnyűtt függönyeimben
 a hajnalfény a nyálkás fürtelem
 s minden a megszokott elunt alakban
 írószerek s a könyvek szétdobálva
 az asztalon a pohár peremére
 mint tüdőbeteg felköhögött vére
 vörösbőr szárad sarkukig kitérve
 az ablakaim de már nem az éj
 poklára nyílnak messze-messze jár
 a zivatar a kísértő halál
 s nincsen pokol mert nincsen semmi sem

nem fegyver csörren és nem ló dobog
nap-zsandár váltja csak hold-silbakot
nincsen pokol mert pokolibb a menny

Mióta ülök e karszékben nem tudom
már elhalványult rég az Orion
elszállt az éj elmúlt a zivatar
virrasztásommal Isten mit akar
virrasztásommal Isten mit tehet
aludnék már s tudom hogy nem lehet
vén embrió Döbling méhébe zárva
ki szülhet engem újra e világra

Mint a kiégő üstökös mely iszonyú
forgásában se határt se utat
nem tart de átokként a végtelen
üregben magát emésztve halad
kiégő csillag ezt az aluvó
naprendszer újra megrendítenéd
aludj inkább és hunyj ki jeltelen
amíg a virradat vörös csuklyás bakó
az égi vérpad grádicsára lép

BORSODI L. LÁSZLÓ

EZ ITT A DÖBLING-MAGYARORSZÁG-POKOL (*Baka István Döbling című verséről*)

A *Döbling* című kötet (1985) fontos állomás Baka István életművében: a nemzeti sorskérdéseket természeti tájba vetített látomásokban megfogalmazó *Magdolna-zápor* (1975), valamint a tájverset imitáló metaforikus világot a város tárgyaival kiegészítő *Tűzbe vetett evangélium* után (1981) ugyanis – lezárva a költői életmű első korszakát – eljuttatja Baka költészetét az egyetlen központi metaforára épülő vers poétikai elvéhez. A verseskönyv súlypontja kétségtelenül a címadó hosszúvers, amelynek poétikai értékét már az a pusztta tény is jelzi, hogy a kötetről szóló recenziók, kritikák többsége a címadó műnek szentel nagyobb terjedelmet, sokszor a többi ciklus darabjainak a rovására.

¹ Jelen esszé filológiai alapvetése, előzménye a szerző *Maszk és szerepjáték. Baka István költészetei* (Kalligram Kiadó, Budapest, 2017) című monográfiájában olvasható.